

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Departament Przetwórstwa i Rynków Rolnych

Metodologia badań rynku targowiskowego

PRZEWODNIK DO BADAŃ NA TARGOWISKACH

Materiał przygotowany do celów szkoleniowych

Warszawa, październik 2002

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. PODSTAWOWE DEFINICJE	3
3. ZAKRES PRZEDMIOTOWY BADAŃ.....	7
4. OGÓLNE ZASADY PROWADZENIA NOTOWAŃ CEN.....	9
5. FORMY I SPOSÓB ZBIERANIA DANYCH O CENACH TARGOWISKOWYCH.....	9
TABELA 1. WYKAZ TOWARÓW DO NOTOWAŃ CEN TARGOWISKOWYCH.....	12
TABELA 2. PRZYJĘTE ZAŁOŻENIA DO MONITOROWANIA TARGOWISK	13
ARKUSZE DO NOTOWANIA CEN TARGOWISKOWYCH	14-15
6. ZAŁĄCZNIKI.....	16
6.1 WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA WARZYW	17
6.2 WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA ZBÓŻ PASZOWYCH	20
6.3 WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA ZWIERZĄT.....	21

1. WSTĘP

Celem badań targowiskowych jest uzyskanie informacji o poziomach i zmianach cen oraz podaży i popycie wybranych produktów rolnych występujących w transakcjach targowiskowych. Obserwacją objęte są transakcje na lokalnych **targowiskach rolniczych** zawierane głównie między rolnikami kupującymi produkty rolne na własny użytek jak również między rolnikami lub innymi jednostkami handlowymi a ludnością miejską i innymi nabywcami prywatnymi. Rynek targowiskowy jest zróżnicowany terytorialnie i branżowo. W krótkich okresach, w zależności od sytuacji rynkowej i polityki rolnej następują na tym rynku znaczne wahania zarówno poziomu obrotów jak i poziomu cen. Duży wpływ na te wahania ma sezonowość występowania produktów rolnych. Charakterystyczną cechą zmian cen targowiskowych jest swobodne ich kształtowanie na skutek mechanizmów wolnorynkowych, wynikających zarówno z tytułu poniesionych nakładów, podaży i popytu na określony produkt. Obroty i ceny na rynku targowiskowym wyraźnie charakteryzują sytuację koniunkturalną w rolnictwie drobnotowarowym, stąd też duże znaczenie ma przeprowadzenie wnikliwej analizy zjawisk zachodzących na targowiskach rolniczych. Jednocześnie, informacje uzyskane w wyniku obserwacji zjawisk na rynku targowiskowym pozwalają na bieżącą ocenę ruchu cen targowiskowych w poszczególnych rejonach, jak i w skali całego kraju. Ponadto informacje te mogą być wykorzystywane do podejmowania bieżących decyzji gospodarczych.

2. PODSTAWOWE DEFINICJE

Ceny targowiskowe

Są to wolnorynkowe ceny towarów rolno-spożywczych, sprzedawanych głównie przez producentów rolnych (rolników) oraz inne jednostki handlowe bezpośrednio konsumentom bądź innym producentom (rolnikom) w miejscach specjalnie wyznaczonych do tego typu sprzedaży. Ceny targowiskowe kształtują się w wyniku wzajemnych relacji między podażą a popytem. Cechuje je zmienność w czasie i przestrzeni, stąd też ceny tych samych towarów mogą być różne w poszczególnych okresach jak i w poszczególnych regionach kraju.

Cena średnia

Cena ta obliczana jest jako średnia arytmetyczna wszystkich cen konkretnego towaru rolnego o określonych parametrach jakościowych, zanotowanych w dniu ich obserwacji na danym targowisku.

Cenę tę należy obliczyć wg. wzoru:

$$p_{-} = \frac{p_1 + p_2 + p_3 + \dots + p_n}{n}$$

gdzie:

p_{-} - cena średnia konkretnego towaru rolnego,

p_1, \dots, p_n - zanotowane ceny konkretnego towaru rolnego o zbliżonych parametrach jakościowych,

n - liczba zanotowanych cen konkretnego towaru rolnego.

Podaż

Podaż produktów rolnych jest to ilość konkretnego towaru rolnego bądź całej grupy towarów rolnych znajdujących się na rynku w danym dniu targowym.

Popyt

Popyt jest to zapotrzebowanie na konkretne produkty rolne przy określonej cenie w danym dniu targowym.

Obrót targowiskowy

Jest to sprzedaż i zakup (obróć) konkretnego towaru rolnego, bądź całej grupy towarów np. zbóż, realizowany w danym dniu obserwacji na rynku targowiskowym.

Wielkość obrotu poszczególnymi produktami rolnymi odpowiada wielkości ich sprzedaży w transakcjach zawartych w danym dniu targowym.

Jednostki miary

Jednostkami miary powszechnie stosowanymi w transakcjach targowiskowych są: kilogram (kg), decytona (dt=100 kg), tona (t), sztuka (szt.).

MIEJSCE NOTOWAŃ

Targowisko

Targowisko to wyodrębniony teren, plac (niekiedy ogrodzony), na którym odbywa się lokalna sprzedaż produktów rolnych (zwierzęcych i roślinnych) między producentami rolnymi (rolnikami) oraz jednostkami handlowymi lub między rolnikami a ludnością nierolniczą w wyznaczone dni tygodnia. Niekiedy znajdują się na nim stoiska, stragany zadaszone i niezadaszone, kioski, budki handlowe rzadziej magazyny, pawilony handlowe.

Zasięgiem swym targowisko może obejmować terytorium jednej lub kilku gmin danego województwa, a także kilku województw. Sprzedawane na targowisku grupy towarów rolnych określają jego charakter np. targowiska zbożowe, warzyw i owoców czy targowiska zwierząt użytkowych.

Dobór targowisk do badań

Niniejsze badania cen na targowiskach oparte są na metodzie **badania częściowego**, co oznacza, że zbieranie informacji o cenach wybranych produktów rolnych dokonywane będzie nie na wszystkich istniejących targowiskach, lecz na ich części.

Za wyborem powyższej metody, w tym konkretnym badaniu przemawiają następujące czynniki:

- zaangażowanie **mniejszych środków finansowych i mniejszej liczby sprawozdawców** (jest to badanie tańsze niż badanie pełne),
- możliwość przeprowadzenia badania w **krótkim czasie**,
- możliwość **szybkiego uzyskania wyników**,
- możliwość uzyskania dostatecznie **dokładnych wyników**, które w sposób zbliżony mogą charakteryzować ruch cen na rynku targowiskowym w skali województwa czy też kraju.

Dokonując doboru targowisk (w tym ich liczby), na których notowane będą średnie ceny **kierowano się następującymi kryteriami:**

- stopniem regionalnego rozmieszczenia (koncentracja, dekoncentracja targowisk w danym rejonie);
- potencjałem targowiskowym, tj.:
- liczbą targowisk w gminie, województwie;
- wielkością targowiska (powierzchnia, liczba uczestników handlu targowiskowego);
- przewidywanym wolumenem obrotów (wielkością sprzedaży);
- częstotliwością funkcjonowania targowiska;
- kierunkami i wielkością produkcji w danym rejonie (np. zagłębia owocowe, ziemniaczane);
- stopniem zróżnicowania poziomów cen na targowiskach (tzw. targowiska tanie, drogie);
- tradycją handlu targowiskowego na obszarze objętym badaniem cen;
- siecią dróg lokalnych;

- gęstością sieci punktów skupu.

Kierując się ww. kryteriami przy doborze próby uwzględniono te targowiska, które w możliwie największym stopniu byłyby **reprezentatywne** dla tego rodzaju handlu (tj. handlu targowiskowego) w danym rejonie (gminie, województwie), tzn.:

- obejmowałyby największe targowiska (pod względem powierzchni i ilości transakcji),
- obejmowałyby również część targowisk mniejszych o których wiadomo, że są ważnym miejscem handlu w danym rejonie (np. mniejsza liczba punktów skupu),
- uwzględniałyby regionalne warunki produkcji rolniczej, mające wpływ na kształtowanie się cen (zagłębia zbożowe, ziemniaczane),
- zawierane transakcje miałyby charakter stały nie incydentalny tzn. dotyczyłyby towarów występujących na danym targowisku w dłuższym okresie i większych ilościach.

W województwach o dużej liczbie targowisk wybrano przede wszystkim targowiska, **charakteryzujące produkcję rolną** na obszarze objętym zasięgiem jego oddziaływania (np. zbożową, zwierzęcą). Natomiast w województwach o małej liczbie targowisk, dobór ich uwzględnia wielkość obrotu i powierzchnię oraz w możliwie największym stopniu charakteryzuje ruchy cen wybranych produktów i odzwierciedla sytuację rynkową na danym obszarze.

Wybrane targowiska obejmują obszar co najmniej jednej gminy, na którym sprzedaż produktów rolnych odbywa się cyklicznie, tj. w określone dni tygodnia lub miesiąca.

Na liście znajdują się również targowiska o długoletniej tradycji, z istniejącymi od lat zwyczajami handlu targowiskowego określonymi produktami rolnymi.

Okres i częstotliwość notowań

Notowania cen na targowiskach należy prowadzić w każdym tygodniu miesiąca w najważniejszym dniu targowym tygodnia (ściśle określonym dla danego targowiska) w godzinach szczytowych handlu, który **dla zwierząt** najczęściej odbywa się między **godz. 3 a 6 rano**, a dla **produktów roślinnych** - między **godz. 5 a 10 rano**.

3. ZAKRES PRZEDMIOTOWY BADAŃ.

Przedmiotem badania są **cenę transakcji targowiskowych** dla wybranych towarów o zbliżonych parametrach jakościowych, występujące w danym dniu handlu targowiskowego oraz **wyszacowanie obrotu** tym towarem.

Pełny cykl badań podzielono na trzy etapy;

Etap I. Celem podejmowanych działań na tym etapie jest **oszacowanie ilości** poszczególnych **towarów** (niezależnie od standardów jakościowych) oferowanych do sprzedaży w danym dniu targowym (jest to tzw. **szacunek podaży towarów**),

Etap II. Przystępujemy do **notowania cen** poszczególnych towarów już o określonych parametrach jakościowych uwzględniając przy tym **wielkość pojedynczych transakcji**.

Przez wielkość pojedynczych transakcji należy rozumieć ilość towaru (wyrażoną w odpowiednich jednostkach miary), która została sprzedana jednorazowo w pojedynczym akcie kupna-sprzedaży. Należy zanotować cenę towaru uzyskaną w takiej transakcji, której wielkość oraz ilość jest nie mniejsza niż podana poniżej (w zestawieniu minimalnych wielkości transakcji),

Etap III. Na koniec dnia targowego należy **wyszacować % towaru**, który zmienił właściciela (**który został sprzedany**) dla poszczególnych towarów oraz określić **warunki atmosferyczne** w danym dniu.

Zestawienie minimalnych wielkości transakcji oraz minimalnej liczby notowań:

<i>liczba</i>	<i>minimalna wielkość</i>	<i>minimalna</i>
	<i>pojedynczych transakcji</i>	
<i>notowań cen</i>		
towary roślinne		
pszenica, pszenżyto, jęczmień, żyto, owies, kukurydza 50 kg		6
ziemniaki jadalne (<i>workowane lub luzem</i>)	10 kg	5

ziemniaki wczesne (<i>workowane lub luzem</i>)	3 kg	5
cebula biała (<i>workowana lub luzem</i>)	3 kg	5

towary zwierzęce:

zwierzęta do dalszego chowu

prosięta	2 sztuki	5
młode bydło opasowe do 1 roku	1 sztuka	3
jałówki cielne powyżej 1,5 roku	1 sztuka	3
krowy mleczne	1 sztuka	3

zwierzęta rzeźne

krowy wybrakowane	1 sztuka	3
-------------------	----------	---

zwierzęta ogólnoużytkowe

cielęta o wadze 60-100kg	1 sztuka	3
--------------------------	----------	---

Wykaz towarów rolnych, dla których należy notować ceny, zamieszczony jest w tabeli 1, natomiast wymagania jakościowe towarów zawarte są w załącznikach.

Wykaz ten stanowi jednolitą listę, obowiązującą na terenie całego kraju.

4. OGÓLNE ZASADY PROWADZENIA NOTOWAŃ CEN.

1. Notować ceny występujące na targowiskach rolniczych, uzyskiwane przez producentów rolnych oraz innych sprzedających wynikające z **faktycznie zawartych transakcji kupna-sprzedaży**.
2. Notować ceny uzyskane w transakcjach zawieranych na targowisku i rozliczanych w formie gotówkowej.
3. Obserwacją należy objąć wyłącznie towary rolne wytworzone przez rolników w kraju.
4. Nie należy notować cen towarów sprowadzanych z zagranicy.
5. Nie należy podawać cen płaconych przez punkty skupu, zakłady przemysłowe itp.
6. Obserwować ciągle to samo targowisko w określonym dniu tygodnia i określonych godzinach.
7. Zachować zgodność opisu słownego towaru z towarem znajdującym się na targowisku.
8. Notować ceny z uwzględnieniem minimalnych wielkości transakcji oraz minimalnej liczby notowań.
9. Nie notować cen towarów, które nie odpowiadają określonym parametrom jakościowym.
10. Wysokość ceny dotyczyć musi ściśle określonych jednostek miar (wag) podanych w załączniku.
11. Ceny należy podawać z dwoma znakami po przecinku w zł i gr.
12. Należy czytelnie wypełniać poszczególne rubryki formularza.

5. FORMY I SPOSÓB ZBIERANIA DANYCH O CENACH TARGOWISKOWYCH

Źródłem danych o cenach targowiskowych będą informacje uzyskane przez tzw. sprawozdawców targowiskowych na podstawie formularza **“Notowania cen targowiskowych”** stanowiącego załącznik.

Formularz składa się z dwóch arkuszy:

Arkusz A - dotyczy produktów roślinnych,

Arkusz B - dotyczy produktów zwierzęcych.

Każdy arkusz umożliwia jednorazowe (raz w tygodniu) zbieranie informacji o cenach towarów rolnych (o określonych parametrach jakościowych) wyszczególnionych na formularzach.

Obydwa arkusze (A i B) zawierają jednakowy zestaw **informacji opisowych** dotyczących:

- **Targowiska** - wpisać nazwę miejscowości (gminy), w której położone jest targowisko objęte badaniem,
- **Województwo** - wpisać nazwę województwa, w którym położone jest targowisko,
- **Data** - wpisać dokładną datę notowania cen (dzień, miesiąc, rok).

Wyjaśnienia do poszczególnych rubryk formularza

W górnej części tabeli jest miejsce na wpisanie nazwy targowiska, gminy i województwa, oraz daty zbierania danych jak również warunków atmosferycznych. Należy zakreślić właściwy kwadrat charakteryzujący warunki atmosferyczne występujące w dniu prowadzenia obserwacji cen:

1 - złe - znacznie utrudniające przebieg handlu targowiskowego (upały, silny mróz, ciągłe opady deszczu, silne wiatry, wichura).

2 - umiarkowane - mające niewielki wpływ na przebieg handlu targowiskowego (niewielki deszcz, przymrozek),

3 - dobre - nie mające wpływu na przebieg handlu targowiskowego.

Rubr. 1 i rubr. 2 - wyodrębniono trzy bloki tematyczne (identyczne w arkuszu A i B):

- **ceny** (wiersze 1 i 2)

- **подаж** (wiersz 3)

- **sprzedaż**(wiersz 4)

Rubr. 3 do rubr. 9 w Arkuszu **A** i **rubr.3 do rubr.8** w arkuszu **B** - zawierają informacje w zakresie cen i podaży uzyskane w ciągu jednego dnia targowego przez sprawozdawców dla towarów o określonych parametrach jakościowych.

w zakresie **cen**:

w wierszu 1 - **Notowania** - należy wpisywać rzeczywiste ceny danego towaru (za określone jednostki miary), uzyskane w konkretnym dniu targowiskowym, w godzinach szczytowych handlu z uwzględnieniem kryteriów zawartych w punkcie "Zakres przedmiotowy badań".

Notowane ceny powinny dotyczyć jednostki miary podanej na formularzu przy nazwie każdego towaru. W przypadku sprzedaży w innych jednostkach miary należy dokonać odpowiedniego przeliczenia na jednostkę badaną.

w wierszu 2 - **Cena średnia** - należy podać średnią arytmetyczną cenę danego towaru o określonych parametrach jakościowych zaobserwowaną w godzinach szczytowych handlu obliczoną zgodnie z p. *Podstawowe definicje* z cen zawartych w wierszu 1, Notowania..

w wierszu 3 - **Szacunkowa podaź** - należy podać szacunkową ilość (wyrażoną w tonach - dla produktów roślinnych lub sztukach - dla produktów zwierzęcych) danego towaru znajdującego się na targowisku i zaoferowaną do sprzedaży w danym dniu targowym.

w wierszu 4 - **Szacunkowy % sprzedaży** - należy określić szacunkową wielkość towaru lub grupy towarów (wyrażoną w %), która w wyniku transakcji zmieniła właściciela w danym dniu targowym.

Rubr. 10 w arkuszu A i rubr. 9 w arkuszu B - należy wymienić pozostałe czynniki (poza pogodowymi) mające wpływ na kształtowanie się cen targowiskowych (urodzaj, nieurodzaj, okres przedsięwzięczny i inne przyczyny losowe).

UWAGI KOŃCOWE:

W celu zapewnienia rzetelności i poprawności danych, a także z uwagi na ograniczony czas (kilka godzin) funkcjonowania targowiska wskazanym jest by notowania cen prowadzone były przez co najmniej 2 doświadczonych osoby. Jedna z osób zajmowałaby się zbieraniem cen towarów roślinnych, a druga - zwierzęcych.

Tabela 1. Wykaz towarów do notowań cen targowiskowych

Lp.	NAZWA TOWARU	OPIS TOWARU (PARAMETRY)	JEDNOSTKA CENY
TOWARY ROŚLINNE			
1.	pszenica	paszowa	zł/tonę
2.	jęczmień	paszowy	zł/tonę
3.	żyto	paszowe	zł/tonę
4.	owies	paszowy	zł/tonę
5.	pszenżyto	paszowe	zł/tonę
	kukurydza	paszowa	zł/tonę
5.	ziemniaki jadalne wczesne	workowane lub luzem	zł/kg
6.	ziemniaki jadalne	workowane lub luzem	zł/dt
7.	cebula biała	średnica 6-7 cm, workowana lub luzem	zł/kg
TOWARY ZWIERZĘCE			
Zwierzęta do dalszego chowu			
8.	prosięta	masa ok. 20kg wiek 8-12 tyg.	zł/szt
9.	młode bydło opasowe	do 1 roku (200 – 300 kg)	zł/kg
10.	jałówki cielne	powyżej 1,5 roku (400-450 kg)	zł/szt
11.	krowy mleczne	3 – 6 lat	zł/szt
Zwierzęta rzeźne			
12.	krowy wybrakowane	po selekcji i starsze pow. 6 lat	zł/kg
Zwierzęta ogólnoużytkowe			
13.	cielęta do chowu lub na rzeź	60 – 100 kg buhajki lub jałówki	zł/kg

Tabela 2. Przyjęte założenia do monitorowania targowisk.

Lp.	Nazwa towaru	Opis towaru (parametry)	Minimalna wielkość transakcji	Min. ilość badań w 1 próbie	Rodzaj zbieranej informacji				Uwagi
					Ceny		Obrót		
					Kategoria	Jednostka	szacunek podaży (jednostka)	szacunek sprzedaży (jednostka)	
TOWARY ROŚLINNE *					Cena średnia				
1.	Pszonica	paszowa	50 kg	6		zł/tonę	ton	%	
2.	Jęczmień	paszowy	50 kg	6		zł/tonę	ton	%	
3.	Zyto	paszowe	50 kg	6		zł/tonę	ton	%	
4.	Owies	paszowy	50 kg	6		zł/tonę	ton	%	
5.	Pszonczyto	paszowe	50 kg	6		zł/tonę	ton	%	
6.	Kukurydza	paszowa	50 kg	6		zł/tonę	ton	%	
7.	Ziemniaki jadalne	workowane lub luzem	50 kg	5		zł/dt	ton	%	
8.	Ziemniaki jadalne wczesne	workowane lub luzem	3 kg	5		zł/kg	ton	%	z upraw polowych, od końca czerwca
9.	Cebula biała	średnicy 6-7 cm, workowana lub luzem	3 kg	5		zł/kg	ton	%	
TOWARY ZWIERZĘCE *									
Zwierzęta do dalszego chowu									
8.	Prosięta	ok. 20kg wiek 8-12 tyg.	2 szt.	5		zł/szt	szt.	%	
9.	Młode bydło - opasowe do 1 r.	200-300 kg	1 szt.	3	zł/kg	szt.	%		
10.	Jałówki cielne	powyżej 1,5 roku	1 szt.	3	zł/szt.	szt.	%		
11.	Krowy mleczne	3-6 lat	1 szt.	3	zł/szt.	szt.	%		
Zwierzęta rzeźne									
12.	Krowy wybrakowane	po selekcji i starsze pow. 6 lat	1 szt.	3	zł/kg	szt.	%	jałowość, mastitis	
Zwierzęta ogólnoużytkowe									
13.	Cielęta do chowu lub na rzeź	60-100 kg buh/jał.	1 szt.	3	zł/kg	szt.	%		

* - Do internetowego przesyłania danych niniejsze towary zamieszczono w następujących formularzach:

1. Zboża na targowiskach, 2-Warzywa na targowiskach, 3- Bydło na targowiskach, 4- Prosięta na targowiskach

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa

TARGOWISKO

DOSTAWCA:.....

GMINA

WOJEWÓDZTWO

**NOTOWANIA
CEN TARGOWISKOWYCH****PRODUKTY ROŚLINNE**

DATA

Warunki atmosferyczne: 1 - złe 2 - umiarkowane 3 - dobre

Wyszczególnienie		NAZWA TOWARU							UWAGI	
		pszenica za 1 tonę	żyto za 1 tonę	jęczmień za 1 tonę	owies za 1 tonę	ziemniaki jadalne za 1 dt	ziemniaki jadalne wczesne za 1 kg	cebula za 1 kg		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
C E N A W zł	NOTOWANIA	1								Pszenżyto i Kukurydza za 1 tonę
	Cena średnia	2								
	Szacunkowa podaż w tonach	3								
	Szacunkowy % sprzedaży	4								

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa

TARGOWISKO

DOSTAWCA:.....

GMINA

WOJEWÓDZTWO

**NOTOWANIA
CEN TARGOWISKOWYCH**

PRODUKTY ZWIERZĘCE

DATA Warunki atmosferyczne: 1 - złe 2 - umiarkowane 3 - dobre

Wyszczególnienie			NAZWA TOWARU					UWAGI	
			prosięta za 1 sztukę	młode bydło - opasowe do 1 r. za 1 kg	jałówki cielne za 1 szt.	krowy mleczne za 1 szt.	krowy wybrakowane za 1 kg		cielęta za 1 kg
1	2		3	4	5	6	7	8	9
C E N A W zł	NOTOWANIA	1							
	Cena średnia	2							
	Szacunkowa podaż w sztukach	3							
	Szacunkowy % sprzedaży	4							

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1 WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA WARZYW **(cebula, ziemniaki jadalne, ziemniaki jadalne wczesne)¹**

Cebula

Wymagania jakościowe

- cała
- zdrowa (bez objawów gnicia, itp.)
- czysta - bez widocznych zanieczyszczeń obcych
- bez uszkodzeń mrozowych
- wystarczająco zasuszona
- wolna od nadmiernego zawilgocenia powierzchniowego
- bez obcych zapachów i smaków
- dobra jakość
- kształt typowy dla odmiany
- twarda i ściała
- bez objawów wyrośnięcia
- bez pustego i twardego szczypioru
- praktycznie bez korzeni
- małe plamy nie dochodzące do ostatniej łuski zewnętrznej, pod warunkiem, że nie pokrywają więcej niż 1/5 cebuli
- powierzchniowe pęknięcia zewnętrznych łusek i częściowy brak łusek, pod warunkiem, że miąższ jest należycie zabezpieczony

Wielkość

Średnica (największa poprzeczna):	40 mm - 70 mm
maksymalna różnica średnic w opakowaniu:	20 mm

Jednostka odniesienia

- Cena 1 kg w opakowaniu zbiorczym
- 20 kg (skrzynka)
- 5 kg (worek)

¹ Opracowała dr hab. Liliana Jabłońska

Ziemniaki jadalne

Wymagania jakościowe

- całe
- zdrowe (bez objawów gnicia, bez objawów chorobowych - m.in. zaraza ziemniaczana, parch zwykły)
- czyste (bez widocznych zanieczyszczeń obcych)
- dojrzałe
- bez pustych miejsc w środku i innych wad mięszu
- niezazieleniałe
- bez uszkodzeń mechanicznych
- bez uszkodzeń spowodowanych przez szkodniki
- nienadmarznięte
- nieporośnięte kielkami (dopuszczalne porośnięcie kielkami do 0,5 cm)
- kształt typowy dla odmiany
- suche
- bez obcych zapachów i smaków

Wielkość (wymóg tylko średnicy minimalnej)

- Minimalna średnica poprzeczna - 40 mm
- Minimalna średnica podłużna - 45 mm
- Jednolite odmianowo w jednostce opakowania

Jednostka odniesienia

Cena 1 dt -w opakowaniu jednostkowym worki 50 kg

6.2 WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA ZBÓŻ PASZOWYCH **(pszenica, pszenżyto, żyto, jęczmień, owies, kukurydza)²**

Wymagania jakościowe dla ziarna:

- nie zaprawione do siewu
- zdrowe
- praktycznie wolne od
 - szkodników, ich pozostałości oraz uszkodzeń przez nie
 - pleśni
 - nasion oleistych
 - sporyszu (*dopuszcza się udział do 0,1%*)
 - nasion chwastów (*dopuszcza się udział do 0,5%*)
- suche (*wilgotność do 16%*)*
- bez obcych zapachów (*dopuszcza się zapach magazynowy oraz fermentacyjny nietrwały*)
- dopuszcza się udział zanieczyszczeń
 - ogółem do 15%
 - nieużytecznych organicznych do 4% (*źdźbła trawy i słomy, plewy, kłosy*)
 - mineralnych do 0,5%
 - ziarn porośniętych do 10%
 - ziarn uszkodzonych do 2% (*zbutwiałe, spalone*)

Wielkość ziarna (celność i wyrównanie)

- nie określa się

Jednostka odniesienia

- cena w zł/dt w opakowaniu jednostkowym - 50 kg (worek)

* zaciśnięte w garści ziarno powinno się rozsypywać po jej otwarciu.

6.3 WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA ZWIERZĄT³

Kategorie zwierząt przeznaczonych do dalszego chowu

Prosięta ok. 20 kg.

Dla tej grupy zwierząt należy stosować następujący schemat oceny:

- płeć

W produkcji materiału rzeźnego płeć w zasadzie nie odgrywa roli, gdyż powinna ona być w proporcji 1:1 - loszki i wieprzki i nie należy tego monitorować. Jedyne jako sprawę sygnalizującą można odnotować pojawienie się na rynku zdecydowanie większej liczby wieprzków, co mogłoby wskazywać na chęć producentów do pozostawienia w stadzie większej liczby przyszlých matek.

- masa ciała i wiek jej uzyskania

Szacowanie masy ciała przedstawionych do sprzedaży zwierząt wymaga pewnej praktyki ze względu na dość mylące masy zwierząt w typie mięsnym lub mniej mięsnym. Wiek prosiąt jest praktycznie niemożliwy do określenia i jedynie jako pomocnicze parametry podane zostały przedziały wiekowe i wagowe jakie uzyskują zwierzęta w fermach charakteryzujących się dobrą produkcją.

prosięta do 16 kg (8-10 tygodni)

warchlaki 30 kg (12-14 tygodni).

- typ zwierzęcia

Poza masą ciała jest to podstawowy parametr przy monitorowaniu targowisk. Celem uproszczenia przyjęto dwie klasy, typ mięsny i typ mniej mięsny.

Typ mięsny - szeroki grzbiet na całej długości zwierzęcia (z tendencją do zagłębienia wzdłuż linii kręgosłupa i uwypuklenia mięśni połówicy), dobrze rozbudowany przód (łopatki) oraz bardzo wyraźnie uwypuklona szynka podkreślona przez zagłębienie w mięśniach szynki tuż pod nasadą ogona. Zwierzęta w tym typie charakteryzują się mocną postawą sprawiając wrażenie silnie stojących na nogach.

Typ mniej mięsny - wąski grzbiet ze skłonnością do wyraźnego podkreślenia linii kręgosłupa, wąski przód ze słabo umięśnionymi łopatkami, niewyraźnie rozwinięta szynka sprawiająca wrażenie ostro zakończonego tyłu zwierzęcia. Zwierzęta te ze względu na swą budowę mają zazwyczaj bliżej siebie osadzone nogi i w swej podstawie wyraźnie to zaznaczają.

- zdrowotność zwierząt

Przy monitoringu należy uwzględnić zwierzęta zdrowe. Zwierzęta zdrowe charakteryzują się dużą ruchliwością, "świecąca" skórą i gładką nienastroszoną sierścią oraz brakiem innych typowych objawów chorobowych. Głównie chodzi tu o objawy choroby płuc - (kaszel, zapadnięte boki), a także biegunki, choroby skóry jak i stany zapalne stawów.

Zalecenie:

Monitorować należy wszystkie prosięta o wadze ok. 20 kg, które nie zdyskwalifikowało się ze względu na stan zdrowotny. Ponieważ na rynku pojawiać się będzie coraz więcej zwierząt dobrych, celem ułatwienia prowadzenia badań należy uwzględnić w nich obydwa typy zwierząt łącznie, mięsny i mniej mięsny.

Odrzucać należy tylko osobniki słabiej rozwinięte.

Młode bydło opasowe do 1 roku (200-300 kg)

I. Parametry i metody określania standardów

- płeć,
- wiek do 1 roku,
- budowa wg. wzorca rasowego (zmiany w proporcjach ciała):
 - * wysokonożność,
 - * dobrze rozbudowane grupy mięśni szkieletu osiowego,
 - * krótki, wąski tułów,
 - * krótka i szeroka głowa.
- zdrowotność (zwierzę żywotne, delikatna skóra, z połyskującą i przylegającą do skóry sierścią),
- identyfikacja i dokumentacja (kolczyk, świadectwo pochodzenia - zwierze wolne od chorób zakaźnych),

II. Wady dyskwalifikujące zwierzę do dalszego chowu

- charłactwo (niedorozwój w stosunku do wieku),
- wady wrodzone (przepuklina),
- choroby układu pokarmowego i oddechowego, pasożyty.

Jalówki cielne powyżej 1,5 roku

I. Parametry i metody określania standardów

- masa ciała (dla rasy czarno-białej i czerwono-białej 400 - 430 kg, simentalskiej 430 - 450 kg),
- potwierdzenie wieku na podstawie uzębienia (cęgi stałe, do połowy wyośnięte, pozostałe zęby mleczne rozluźnione),
- budowa wg. wzorca rasowego:
 - * prawidłowa budowa kończyn i racic,
 - * prosta linia grzbietu,
 - * szerokie lędźwie, głęboka klatka piersiowa,
 - * dobrze przylegająca łopatka,
 - * lekko nachylona do tyłu miednica,
 - * wymię o prawidłowym kształcie i zawieszeniu,
 - * "czystość wymienia" (przystrzyki, strzyki dodatkowe),
- zdrowotność (zimna i wilgotna śluzawica, uszy ruchliwe i zimne),

- identyfikacja i dokumentacja (kolczyki, świadectwo pochodzenia, świadectwo unasienniania w przypadku pokrycia jałówki, rodowód),

II. Wady dyskwalifikujące zwierzę do dalszego chowu

- wady budowy (duża głowa, łęgowaty grzbiet, obwisły lub podkasany brzuch, słabe kończyny, przysrzyki, wyciek ropny z narządów rodnych, choroby układu oddechowego, pasożyty).

Krowy mleczne 3 - 6 lat.

I. Parametry i metody określania standardów

- masa ciała (dla rasy czarno-białej i czerwono-białej 530 - 620 kg, simentalskiej 570 - 650 kg).

- potwierdzenie wieku na podstawie uzębienia (w wieku 3 lat zęby średnie wewnętrzne stałe zrównane z cęgami, w wieku 5 lat okrajki stałe do połowy wyrosnięte),

- potwierdzenie wieku na podstawie ilości tzw. pierścieni na rogach (1 pierścień wiek około 2,5 roku, w późniejszym wieku do liczby pierścieni dodajemy liczbę 2,5 i otrzymujemy przybliżony wiek),

- budowa wg. wzorca rasowego:

* głowa średniej wielkości, rogi lekkie

* szyja średniej długości o delikatnej skórze, dającej się łatwo odciągać,

* łopatki dobrze przylegające,

* prosta linia grzbietu,

* głęboki i szeroki brzuch,

* miednica długa i szeroka o lekkim nachyleniu do tyłu,

* nogi mocne, prawidłowo ustawione, o stosunkowo cienkiej kości,

* wymię skrzynkowe, o szerokiej podstawie i mocnym zawieszeniu,

* "czystość wymienia" (przysrzyki, strzyki),

* wyraźnie zaznaczone żyły mleczne,

- zdrowotność (zimna i wilgotna śluzawica, uszy ruchliwe i zimne),

- identyfikacja i dokumentacja (kolczyki, świadectwo pochodzenia, świadectwo unasienniania w przypadku pokrycia krowy, rodowód).

II. Wady dyskwalifikujące zwierzę do dalszego chowu

- wady budowy (duża głowa, silnie rozwinięte podgardle, ostry kłęb, łęgowaty grzbiet, obwisły lub podkasany brzuch, słabe kończyny, przysrzyki drożne, jałowość, wyciek ropny z narządów rodnych, choroby układu oddechowego, pasożyty).

Kategorie zwierząt przeznaczonych na rzeź

Krowy mięsne wybrakowane po selekcji i starsze powyżej 6 lat

Do tej kategorii zalicza się sztuki, które wydały potomstwo i były dojone. Otluszczenie może być średnie lub nieznaczne.

I. Parametry i metody określania standardów

- wiek (można określić na podstawie uzębienia oraz ilości pierścieni na rogach),
- masa ciała,
- wartość rzeźna

* ocena wzrokowa (udział wartościowych partii, stopień rozwoju mięśni i tłuszczu ze wszystkich stron zwierzęcia; najpierw określa się cały tułów, potem szyję, kłęb, łopatkę, żebra, grzbiet, lędźwie, uda i podudzie),

* ocena dotykowa - polega na stwierdzeniu stanu umięśnienia i otluszczenia przy zastosowaniu tzw. chwytów rzeźnickich.

II. Wady dyskwalifikujące zwierzę rzeźne

W zasadzie przy krowach rzeźnych w tej klasie nie ma specjalnych ograniczeń, które eliminowałyby obrót, za wyjątkiem zastrzeżeń weterynaryjnych. Do sprzedaży na cele rzeźne nie powinno się przeznaczać zwierząt ciężarnych.

Zwierzęta ogólnoużytkowe

Cielęta 60 do 100 kg

I. Parametry i metody określania standardów

- płeć,
- wiek (do 3 mies)
- wartość rzeźna

* ocena wzrokowa (bardzo dobrze rozbudowany tułów, z wysklepionymi mięśniami, zwłaszcza partii lędźwi, ud, zadu i grzbietu),

* ocena dotykowa - chwyt rzeźnicki (te same co u bydła dorosłego, ale w praktyce stosuje się w zasadzie 3 chwyt).

II. Wady dyskwalifikujące zwierze rzeźne

Zastrzeżenia weterynaryjne

WYMAGANIA JAKOŚCIOWE DLA JAJ⁴

Przedmiotem handlu na targowiskach są jaja kurze. Są one produktem nietrwałym i łatwo ulegają uszkodzeniom i zepsuciu.

Do cech jakościowych, określanych organoleptycznie, od których zależy przydatność jaj do obrotu handlowego, dalszego przechowywania i przetwarzania należą:

- * czystość, kształt, stan i budowa skorupy,
- * świeżość,
- * masa (wielkość).

Tabela 3. Wymagania dla poszczególnych cech jaj świeżych

L.p.	Cechy Jajo w skorupce	Wymagania
1	Skorupa	Nie uszkodzona, naturalnie czysta (nie oczyszczana ani na mokro, ani na sucho), o normalnym kształcie (indeks kształtu - stosunek osi dłuższej do krótkiej 1,2 - 1,4)
2	Masa [g]	Nie mniej niż 45 g
3	Zapach	Naturalny, bez obcych zapachów

Skorupa

Jaja, których skorupy są miękkie, lub znacznie zniekształcone nie nadają się do obrotu. Skorupy nie powinny mieć słuczek (drobnych pęknięć) ani wylewek (wrażnych pęknięć skorupy, przez który następuje wyciek treści jaja).

Masa jaja

Zgodnie z obowiązującymi normami w obrocie nie powinny występować jaja o masie mniejszej od 45 g, gdyż takie jaja mogą pochodzić od chorych niosek.

Inne cechy

W obrocie targowiskowym nie powinny znaleźć się jaja odznaczające się obcym, nieswoistym zapachem (np. rybim).

UWAGA:

W badaniach targowiskowych monitorowane będą **jaja średnie o masie 50 - 60 g**
(bez rozróżnienia barwy skorupy)